

Návrh FF UK na úpravu struktury kmenového oboru vzdělávání 73: Filologické vědy – (opatření Českého statistického úřadu ze dne 9. září 1999, částka 72/1999 Sb.)

I. Historie problému

2. Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV) byla zavedena účinností od 1. září 1998 opatřením Českého statistického úřadu ze dne 16. června 1998, publikovaným v částce 68/1998 Sb. (str. 7178-7198). KKOV nahradila starší Jednotnou klasifikaci oborů vzdělávání (JKOV).
3. Předmětem KKOV „jsou kmenové obory vzdělání, které vymezují jednotlivé oblasti či dílčí úseky vzdělání na základě jejich obsahové podobnosti či odlišnosti“ (str. 7178). Materiál dále konstatuje, že *„kmenové obory vzdělání představují kategorie shrnující obory (vzdělávací programy a v případě vysokých škol studijní programy, které se liší (podle druhu škol) názvem. odchylkami v učebním plánu...“* a *„jsou konstruovány s přihlédnutím k systémům odborné přípravy v zemích EU“*. Tímto systémem, který opatření přímo cituje, je klasifikace ISCED 1997 (International Standard Classification of Education) vypracovaná UNESCO.
4. Systematická část opatření obsahovala poměrně podrobnou strukturu KKOV, kde např. ve skupině 73 (filologie) se uvádí celkem 8 kmenových oborů:

73-01-R,T,V	Filologie – obecná lingvistika
73-02-R,T,V	Bohemistika
73-03-R,T,V	Slovanská filologie
73-04-R,T,V	Klasická filologie
73-05-R,T,V	Germánská filologie
73-06-R,T,V	Románská filologie
73-07-R,T,V	Orientální a neindoevropská filologie
73-08-R,T,V	Aplikovaná filologie

2. Podobně podrobná je klasifikace dalších skupin kmenových oborů (např. oddíl 61: Filozofie, teologie – celkem 7 kmenových oborů nebo oddíl 71: Obory z oblasti historie – celkem 4 kmenové obory, apod.).
3. Tato klasifikace respektuje ovšem zmíněný standard ISCED 1997 jen volně a není vždy shlediska definované premisy (*“ kmenové obory vzdělání ... vymezují jednotlivé oblasti či dílčí úseky vzdělání na základě jejich obsahové podobnosti či odlišnosti „*) správné. Příkladem může být struktura kmenových oborů filologických, kde se směšuje hledisko genetické klasifikace jazyků (např. germánská nebo románská filologie) shlediskemkvaziteritoriálním (orientální aneindoevropská filologie). Přitom teritoriálně patří kjazykům orientálním – vedle jazyků neindoevropských – také např. množství jazyků indoevropských (které patří do stejné jazykové rodiny jako např. jazyky slovanské) apod.
4. Počátkem roku 1999 byla publikována vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy zedne 10. února 1999 (42/1999 Sb.), která kobsahu žádosti o akreditaci studijního programu (§2) stanovuje, že žádost o akreditaci *„obsahuje vedle náležitostí stanovených zákonem o vysokých školách též název studijního programu spřihlédnutím k číselníku kmenových oborů„*.

5. Krátce poté se obrátil ředitel odboru 30 MŠMT Ing. Josef Beneš, CSc. dopisem (čj.: 21 315/99-30) na všechny děkany vysokých škol stím, že „dne 26. 4. 1999 byly ukončeny porady zástupců vysokých škol a akreditační komise kjednotlivým skupinám oborů vzdělání uvedeným vKKOV. Závěry ztěchto porad včetně některých doplňujících návrhů, které jsme obdrželi dodatečně, budou předloženy na jednání akreditační komise dne 25. a 26. května. O návrzích na změny kmenových oborů vsoustavě KKOV budeodbor vysokých škol MŠMT dále jednat sČeským statistickým úřadem. Vzhledem ktomu, že máme příslib od ČSÚ, že námi požadované změny v číselníku bude respektovat, tzn. že názvy studijních programů a názvy kmenových oborů budou totožné, předpokládáme oficiální vyhlášení platnosti nově upraveného číselníku KKOV od l. 9. 1999“. Příloha tohoto dopisu uvádí konkrétní navržené změny ve struktuře KKOV, jejichž podstatou je sloučení některých kmenových oborů do větších celků. K tomuto návrhu není sice přiložena žádná argumentace, resp. zdůvodnění, lze však dovodit, že toto bylo předmětem jednání zmíněných porad zástupců vysokých škol a akreditační komise.
6. Aktualizaci KKOV s účinností od 15. září 1999 pak zavádí nové opatření Českého statistického úřadu ze dne 9. září 1999 (částka 72/1999 Sb,).
7. Vtéto klasifikaci kmenových oborů vzdělávání je místo 8 filologických kmenových oborů jen jeden (skupina 73: Filologické vědy), podobně redukována byla oborová struktura i dalších skupin (např. skupina 71: Historické vědy má místo 4 kmenových oborů jen jeden apod.).

II.Problémy novely KKOV a návrh řešení

2. **Aktuální struktura kmenových oborů, která má být východiskem pro formulování studijních programů vysokých**

škola, není – minimálně z hlediska obsahu reálných studijních programů a oborů pěstovaných na filozofické fakultě – správná a vyžaduje různé úpravy. Navíc struktura našich kmenových oborů v novém opatření Českého statistického úřadu z roku 1999 respektuje doporučení ISCED 1997 ještě méně, než tomu bylo v opatření z roku 1998.

3. KKOV však není úprava, která slouží výhradně statistickým účelům a nemá proto volnou vazbu ke struktuře studijních programů. Nakonec zmíněná vyhláška o akreditaci přímo vyžaduje, aby návrh na akreditaci studijního programu byl přiřazen některému oboru podle struktury KKOV. Tím vzniká – minimálně pro filologické obory – neudržitelný stav.
4. Například v jednom kmenovém oboru 73: *Filologické vědy* jsou reálně na stejné stratifikační rovině jak obory metodologicky obecně zaměřené (např. obecná lingvistika, srovnávací a historická lingvistika, fonetika a fonologie, matematická a korpusová lingvistika a jiné), tak obory zaměřené převážně na filologii (studium jednoho jazyka za účelem jeho praktického a teoretického zvládnutí), které metodologicky čerpají právě z oborů obecného lingvistického zaměření (dnes je zcela neudržitelné, chápat např. obecnou jazykovědu jako filologickou disciplínu!). Podobné problémy jsou u dalších humanitních kmenových oborů stanovených novelou opatření Českého statistického úřadu.
5. Navíc tato struktura neodpovídá pedagogické ani vědecké praxi na západních univerzitách, a tím je porušen jeden z principů, snímž se u nás KKOV zavádělo (kmenové obory „jsou konstruovány s přihlédnutím k systémům odborné přípravy v zemích EU“). Zajímavé je srovnání našeho systému KKOV s doporučením ISCED 1997, jehož se opatření Českého statistického úřadu dovolávají.
6. ISCED 1997 uvádí ve skupině 22: *Humanities* – mezi jinými obory – tyto kmenové obory, které se týkají jazykovědných a filologických oborů, sloučené v našem

systemu KKOV neorganicky do jediného kmenového oboru 73:
Filologické vědy:

22. Humanities	
Anglický název	Český ekvivalent
Foreign languages and cultures: living or „dead“ languages and their literature, area studies;	Cizí jazyky a kultury: živé nebo vymřelé jazyky a jejich literatury, regionální studia
Native languages: current or vernacular language and its literature;	Rodné jazyky: obecně užívaný jazyk nebo dialekt a příslušná literatura
Interpretation and translation	Překladatelství a tlumočnictví
Linguistics	Lingvistika

2. Pokud vyjdeme z materiálu ISCED 1997 a přihlédneme k reálné struktuře stávajících filologických studijních programů (oborů) jak na fakultě tak na srovnatelných západních univerzitách, můžeme navrhnout tuto stratifikaci filologických kmenových oborů:

Skupina 73: Filologie	
73-01-R,T,V	Lingvistika
73-02-R,T,V	Český jazyk a literatura
73-03-R,T,V	Jazykověda a kultura živých nebo mrtvých jazyků
73-04-R,T,V	Překladatelství a tlumočnictví

-
2. Nový kmenový obor 73-01: *Lingvistika* bude shrnovat konkrétní vysokoškolské studijní programy (případně členěné na další obory) jako jsou obecná lingvistika, srovnávací lingvistika, historická lingvistika, matematická a počítačová lingvistika, fonetika a fonologie a případně některé další.
 3. Vyčlenění českého jazyka a literatury jako samostatného kmenového oboru 73-02 odráží výsadní a jedinečné postavení češtiny jako národního a kulturního jazyka České republiky a je rovněž plně v souladu s členěním v ISCED 1997.
 4. Kmenový obor 73-03: *Jazykověda a kultura živých nebo mrtvých jazyků* (resp. *Filologie živých nebo mrtvých jazyků*) bude shrnovat konkrétní vysokoškolské studijní programy (případně členěné na další obory), jejichž obsahem je především studium jednotlivých konkrétních živých nebo vymřelých jazyků, případně jejich větví nebo areálních skupin různých jazyků. Protože podle zásad konstrukce KKV se jednotlivé studijní programy, podřazené kmenovému oboru, mohou lišit (podle druhu škol) „*názvem, odchylkami v učebním plánu, dílčími koncepčními záměry, uspořádáním vzdělávací trasy nebo svým obsahem*“ (srv. částka 68/1998 Sb. na str. 7179), mohou být v rámci kmenového oboru 73-03 studijní programy jako angličtina/anglistika, němčina, germanistika, slavistika apod.
 5. Postavení překladatelských a tlumočnických studií jako samostatného kmenového oboru 73-04 je rovněž plně oprávněné. Zahrnuje totiž studijní program (dále strukturovaný na jednotlivé obory). Jeho studijní náplní je sice jazykověda, ale klade se – oproti dalším navrhovaným kmenovým oborům – důraz na jiná metodická východiska a na jiné výukové postupy (metody zvládnutí teorie a dovedností v oblasti překladu a tlumočení).

Tento materiál byl projednán svedoucími základních součástí Filozofické fakulty UK, garanty studijních programů a dne 14. června 2001 byl schválen vědeckou radou fakulty.

Praha, dne 26. června 2001

Doc. RNDr. Petr Kolář, CSc.

děkan FF UK